

ta S. Chrysostomum (a): *Nullum ab aliis majus præjudicium tolerat Deus, quando eos, quos ad aliorum correctionem posuit, dare de se exempla pravitatis cernit. Ex sententia S. Gregorii (b): Scire Prælati debent, quia, si perversa unquam perpetrant, tot mortibus digni sunt, quot subditos suos ad perditionis exempla transmittunt. Unde necesse est, ut tanto cautius se à culpa custodiant, quanto per prava, quæ faciunt, non soli moriantur, sed aliarum animarum, quas pravis exemplis destruxerunt, rei sunt. S. Isidori hæc sunt rationes (c): Capite languente, cætera corporis membra inficiuntur. Unde scriptum est: omne caput languidum, à planta pedis usque ad verticem, non est in eo sanitas. Caput enim languidum est doctor agens peccatum, cujus malum ad corpus pervenit, dum eo vel peccante, vel prave docente, pestifer languor ad plebem subditam transit. Quid brevius verbis S. Bernardi (d): Qui exemplo suo ad remissus agendum cæteros provocat, aut singularitate turbat, aut inquietat curiositate, aut impatientia sua, & murmuratione molestat, aut quocunque modo contristat Spiritum Dei, qui est in eis, scandalizans unum de minimis credentibus in eum; nonne & hic manifeste prosequitur Christum — Horrendum penitus sacrilegium.*

T I T. VIII.

De Instructione Causarum Civilium.

C A P U T I.

De Processu Civili.

Intervenerunt olim Episcopi in decidendis causis etiam laicorum non tanquam publici Judices, sed potius ut arbitri seu verius amiables arbitratores, in hoc unum intenti, ut quæstiones inter fideles exortas sine strepitu amicabile arbitramento componerent. Et hæc fuit præcipua ratio, cur Principes optaverint, ut litigantes potius ad Episcopos, quam ad Judices publicos suas quæstiones deferrent. Ob eandem quoque rationem Clerici, Monachi sunt exempti à foro sæculari, ut sic à litibus, & jurgiis forensibus eximerentur, eorumque quæstiones sine strepitu judiciali, & citra formam judicialem deciderentur.

Un-

(a) S. Chrys. hom. 17. in Evang. (b) S. Greg. Pastor. p. 3. Admon. 5.
(c) S. Isid. lib. 3. sent. c. 38. (d) S. Bern. serm. 1. in convers. S. Paul.

2 Unde primis sæculis, quum judicia ecclesiastica in causis sæcularibus (a), seu civilibus essent instar arbitrarium, & in spiritualibus charitatem sequerentur, procul habuere formulas tribunalium sæcularium, seu forensium, regulis scripturæ sacræ, & Canonibus veterum Conciliorum, qui pacem, & concordiam dissidentium spectabant, unice intenta. Quæ judiciorum ecclesiasticorum, & sæcularium, utpote publicorum tribunalium differentia ex collatione Carthaginensi elucescit.

3 Sed quingentis, & amplius abhinc annis formularum ambages, veluti agmine facto, irruerunt in tribunalia sacra, quibus studium Juris Justiniani, quod Clerici neglecta sæpe veterum Canonum cura, tum avidius, quam laici excoluerant, fenestram aperuisse videtur. Hujus enim placita veterem modum agendi, solo usu conservatum, & in Curiiis sæcularibus everterunt, quum Judices ecclesiastici strictum jus, omnesque juris formas observare niterentur, quas Judices sæculares neglexerunt; quippe qui nobiles erant, ac milites nulla cultura literarum tincti, soli consuetudini, veluti patrio juri insistentes.

4 Judices sæculares postea Clericos, qui formulas callebant, elegere judiciorum Assessores, quibus jurisdictionem mandarunt. Qui hoc modo jus formularum in cuncta tribunalia, maxime in illa suprema, quæ *Parlamenta* vocantur, intulerunt; ita, ut totus ordo judiciorum, quo hodie & in foris sæcularibus utimur, novi juris interpretibus debeatur, ejusque origines sint è novis Decretalibus hauriendæ.

5 Novo jure hic ordo processus forensis exhibetur. Præcipit ann. 1216. Concilium Lateranense IV. *ut fides tam in judicio ordinario quam extraordinario semper adhibeat, aut publicam, si habere potest, personam, aut duos viros idoneos, qui fideliter universa judicii acta conscribant, videlicet citationes, dilationes, recusationes, exceptiones, petitiones, responsiones, instrumentorum productiones, interlocutiones, appellationes, renuntiationes, & conclusiones &c.* Refert. c. 11. de Probat.

6 In ordine forensis processus primas tenet citatio, ut reo copia defensionis pateat. *Quia non est Romanis ex ipso jure naturæ consuetudo, damnare aliquem hominem, priusquam is, qui accusatur, præsentem habeat testes, locumque defendendi accipiat.*

7 Jure Romano, abrogato veteri more adversarium oborto prope collo in jus vocandi, statuit Justinianus, ut instans

Cap. 2.
De Citat.
Act. 35.

(a) Fleur. Inst. Eccl. p. 3. cap. 6.

tans his auctoritate Judicis Reo denuntietur per publicum ministrum, seu apparitorem, aut per edictum, seu literas publice affixas. *Nov. 53. c. 3.*

8 Hodie & in Curis (a) ecclesiasticis citatio ad exemplum tribunalium sæcularium, ad instantiam partis expeditur, & per omnis generis apparitores, vel ministros insinuatur. Forma ejus utrinque est eadem. Nam factum est in libellum redigendum, cui petitio summariter inserenda, & exempla subjicienda documentorum probantium, ut reus tanto maturius deliberare possit, an cedere, an contendere, an transigere ei expediat?

9 Judicis præsertim ecclesiastici est, antequam citationem decernant, expendere, num causa talis sit, quæ litem mereatur. Et an partes ad amicabilem concordiam, ante omnem citationem juridicam, induci nequeant?

10 Citationis diversæ species pro diversitate causarum, & personarum distinguuntur. Harum usitatissima est verbalis, quæ fieri solet per apparitorem ad mandatum Judicis, cujus scriptum, seu Decretum exhibendum, ejusque exemplum relinquendum est ipsi personæ, si inveniri possit. Si nemo domi sit, citatio foribus ædium affigitur, vocatis testimonii causa vicinis, quod ex jure Romano de promptum est. Hoc facto relatio de hac insinuatione ad acta refertur, designatis, ac denominatis vicinis, in quorum præsentia affixa fuerat.

11 Ante litis contestationem necesse est, citationem dirigi ad personam, si domi inveniri potest, aut si absit, ad domum ipsius rei: post litem vero contestatam sufficit citationem fieri & ad personam, vel domum Procuratoris, si quisquam sit.

12 Ut autem citatus habeat exactiorem notitiam citationis, possitque probare, ad quam diem, & quo die vocatus fuerit, præcipitur apparitori, ut non tantum literas vocationis coram ipso citato, vel ejus domesticis, aut vicinis prælegat, sed & copiam earum sua manu signatam tradat, & relinquat. In praxi forensi Galliæ dies, quo reum comparere oportet, Decreto judicis non inseritur; quippe apparitori tantum mandatur, ut citationem faciat, in certum, & competentem diem.

13 Siqui sint, qui latent, qui vagantur, aut alii, qui nullibi certum larum, vel proprium, vel conductum, vel precarium habent, citantur per publicas proclamationes, edictaque publica. Juxta Ordinationem Universitatis Lovaniensis (b): *Non fiat citatio per Edictum, nisi prius constiterit de non tuto, & non facili accessu ad personam, vel ad domum, seu domesticos;*

(a) Fleur. §. 3. (b) Ordin. art. 6.

nee decernatur, vel admittatur facta per edictum citatio, nisi persona citanda latitet, aut nesciatur, ubi sit?

14 Et infra (a): *Cum fiet per Edictum citatio, fiat ad Ecclesiam Parochialem loci habitationis citandi, sive ubi in eo oppido, vel pago Edicta fieri, vel affigi solent, vel in casu non tuti accessus, ad Ecclesiam, sive locum propinquorem, ut ad notitiam citati facillime pervenire queat citatio, insinuatione eadem per epistolam facta sive Pastori, ut denuntiet excommunicationem, si literæ fuerint excommunicatoriales.*

15 Quantum ad literas excommunicatorias cautum est (b), *ut non dentur, nisi citatione prius facta in personam, vel alias ex evidenti contumacia, & quo casu non suppetunt alia remedia juxta Concilii Tridentini Decretum.*

16 Facta citatione tenetur Nuntius, sive Apparitor reddere relationem ei, ad cujus instantiam citationem fecit, eique totam seriem citationis inserere, exprimendo diem, subinde & horam factæ citationis; & in quam diem citaverit; an ad personam, an ad domicilium, quibus è domesticis, aut vicinis eam insinuaverit, quid responsi tulerit, & generatim quæ in citatione contigerint?

17 Quum citatio paret copiam defensionis, dandus est citato terminus, seu justa dilatio; eaque longior, vel brevior, ratione habita causarum, personarum, ac præcipue distantie domicilii ipsius citati à loco judicii. Hujus dilationis frequens est clausula: *Et, si contingat, terminum citationis incidere in diem festum, vel non juridicum, serviet citatio die juridica proxime sequenti.*

18 Comparenti exhibetur libellus, qui petitionem actoris scripto continet. Dicitur enim inde libellus, quia est brevis scriptura, in qua res, quæ petitur, & causa petendi, tum nomen actoris, judicisque exprimitur. *Gloss. ad cap. 1. de Libell. Oblat.*

19 In actione reali exprimenda est res, quæ petitur, & an tota, vel tantum pars petatur (c)? Causa enim, utpote proxima juxta Glossam satis expressa est, eo ipso, quod proponitur rei vindicatio, quia non est alia causa, nisi ipsum dominium, cum prætendit, rem ad se pertinere jure domini, vel quasi. *c. 2. & ibi Gloss. dict. tit.*

20 In causa autem personali oportet & causam remotam exponere; ut puta, si petas decem aureos tibi deberi, causa petendi v. g. ex venditione, mutuo, vel stipulatione in li-
Ep. Van-Espen T. II. Xx bel-

(a) Art. 7. (b) Ibi art. 8. (c) De Libell.

bello diserte exprimenda est, quia ex diversis titulis decem aurei deberi possunt. *c. 3. de lib. Oblat.*

21 In veteribus judiciis ecclesiasticis, quia simplicitati arbitrii inhæserant, exularunt libelli conventionales. Præcipit Justinianus: *Ubi autem Episcopus causam dirimere vult, sine scriptura omnia procedant, & diffinitiva sententia sine scriptis ab eo proferatur.* Refert. *c. 45. XI. q. 1.*

22 Juxta Glossographum restringitur vetus regula ad causas modicas, & civiles, ut in iis nulla scriptura requiratur. Hoc præjudicio differentiam inter processum ordinarium, & summarium jus novum recepit, ut in levioribus, ac brevioribus causis, summarie decidendis, libello scripto opus haud sit, sed sufficiat, petitionem actoris nude coram Judice proponi, eamque actis continuo inseri. *Clem. 2. de Verb. Signif.*

23 Reliquis novi juris argumentis, quibus ordinarius, seu solemnis processus figitur, scriptus libellus commendatur, in quo maxime attendendum est, ut conclusio sit apta, claris & pacis terminis expressa, vacans omni vitio obscuritatis, confusionis, aut contradictionis. Ineptus enim libellus à Judice ex officio rejicitur. *c. 15. de Jud.*

24 Cæterum stylus Curiarum ecclesiasticarum, quoad oblationem libelli, ejusque formam passim coincidit cum stylo Curiarum sæcularium. Unde merito in hac materia consuluntur Interpretes, maxime Pragmatici, qui annotant singularum Curiarum consuetudines, quæ in formatione libelli attendi debent. In eo usu passim interpretes emendationi, & mutationi libelli locum relinquunt, & quidem emendatio in eadem instantia admittitur. *c. 3. de Dilat.* Sed mutatione libelli perit instantia, & refundendæ sunt expensæ, mutato enim libello, ut ajunt, non manet quoad instantiam idem judicium. *c. 15. de Judic.*

25 Si reus visa, ac examinata actoris petitione, in judicio libelli conclusioni absolute reluctetur, tunc solet sequi litis contestatio per simplicem repulsam, qua reus actoris intentioni contradicit. Hæc basis, & fundamentum totius litis censetur. *c. 54. §. 3. de Elect.*

26 Hac occasione declaravit Gregorius IX. quemdam processum nullum, in quo litis contestatio non apparebat. *Cum non per positiones, seu interrogationes, & responsiones ad eas sed per petitionem in jure propositam, & responsionem secutam litis contestatio fiat.* Quippe juxta Glossographum qui per interrogationes ponit aliquod dictum, vel factum, nihil petit ab adversario; nec etiam ostendit, se per hoc velle agere;

re; & ita non posset per hoc fieri sententia condemnationis, vel absolutionis, cum nihil petitum sit per positionem, sed ostenditur esse factum, vel promissum. Unde hi articuli potius ad dispositionem probationum rejiciuntur. *c. un. de Lit. Cont.*

27 Hodie in judiciis litis contestationis effectum habet qualiscunque responsio rei de causa principali. In judiciis Cameræ libelli articulati rejiciuntur per recessum Imperii de ann. 1654. (a)

28 In veteribus judiciis ecclesiasticis, quibus potius forma arbitrorum, quam processum forensium viguit, nulla litis contestatione opus fuit. Rescripsit novo jure Clemens V. quod, si in aliquibus simpliciter, & de plano procedi mandatur, tunc Judex, cui talis causa committitur, nec libellum exigere, nec litis contestationem postulare debeat. Hic procedendi modus hodie vocatur summarius, & de plano, quem & forum sæculare in quibusdam causis adoptavit. *Clem. 2. de Verb. Signif.*

29 Jure Romano nobiles sunt effectus litis contestationis, quia jure contractus censetur, ut capta lis in & ad hæredes transeat. *L. 33. ff. de Fidejuss.* Passim tamen moribus introductum est, quod defuncti hæres ex parte rei cessisse, aut ex parte actoris renuntiassè censeatur, nisi litem reassumpserit. Quippe alienum videbatur, quod quisquam invitus litigare cogeretur.

30 Lite contestata litigantes vocantur ad Juramentum calumniæ. Et actor quidem juret, non calumniandi animo litem movisse, sed existimando bonam causam habere: Reus vero, quod putans se bona instantia uti, ad reluctandum pervenerit. Refert. *L. 2. C. de Jurej. propt. Calumn.*

31 Addit Justinianus: *Sancimus, omnes Judices, licet ex compromisso cognoscant, vigorem suum exercentes (quia non pro commodo privatorum, sed pro communi utilitate presentem legem posuimus) minime pati, tale sacramentum remitti; sed omni modo hoc & ab actore, & à fugiente ex ipso officio exigi. ibi. §. 4.*

32 Et en rationem! Sic enim, inquit, non solum lites, sed etiam Calumniatores, minuentur: sic pro judiciis putabunt homines, sese in sacrariis sisti. Si enim & ipsæ principales litigantium partes per juramentum lites exerceant, & causarum Patroni præbeant Sacramentum, & ipsi Judices propositis SS. Scripturis, tam totius causæ faciant examinationem, quam suum proferant arbitrium; quid aliud, nisi

Xx 2

pro

(a) Recess. Imper. §. 87. anno 1654.

pro hominibus Deum in omnibus causis Judicem esse, credendum est? Refert. §. 8. *ibi*.

33 Marcianus Imp. Clero Constantinopolitano juramenti remisit necessitatem, quia ecclesiasticis regulis, & Canone, à beatissimis Episcopis antiquitus instituto, Clerici jurare prohibentur. Superest L. 25. §. 1. in fin. C. de Episc. & Cler.

34 Hoc exemplo Henricus II. Imp. (a) generatim decernit, ut nec Episcopus, nec Presbyter, nec cujuscunque ordinis Clericus, non Abbas, non aliquis Monachus, vel Sanctimonialis, in quacunq; controversia, sive criminali, sive civili, jusjurandum qualibet ratione compellatur subire: sed advocatis suis propriis idoneis hoc officium debeat delegare.

35 Meminit harum regiarum legum Pontifex, quas ita interpretatur, ut Clerici ad jusjurandum per se præstandum adigi non possint, quia illud officium, si Ecclesiæ suæ expedire censuerint, idoneis defensoribus, utpote Syndicis, Actoribus, & Procuratoribus delegare queunt: aut, si illud sponte subire voluerint, vel propter utilitatem Ecclesiæ subeundum censuerint, Episcopus inconsulto Romano Pontifice, vel quisquis Clericus inconsulto Prælato suo jurare non audeat. c. 1. de Juram. Calum.

36 Juxta Decretalem Gregorii IX. si Episcopus litigat in propria Persona, ipsemet præstat juramentum calumniæ, quin requirat Papam. Juxta Glossam enim hoc non servatur. Clericus autem facilius potest requirere Episcopum; unde & tenetur prius eum requirere. c. 7. *ibi*.

37 In causis ecclesiasticis satis diu juramentum calumniæ nec dare, nec exigere Romana Ecclesia consueverat, quia hæ causæ non ex legum districtione, sed ex Canonum veterum æquitate decidebantur. c. 2. de Juram. Calumn. Bonifacius VIII. tamen censuit, & in his causis utiliter exigere juramentum calumniæ adeo, ut & in summario processu hic locus sit, Clem. 2. de Verb. Signif.

38 Hodie juramentum calumniæ, saltem quatenus ad ingressum litis præstari oportet, rarius in usu est, quia juxta Baldum passim contemni videbatur. Quid præclarius sententia S. Chrysostomi (b) Quid nos S. Scriptura admonet, consideremus, non jurandum facile, quia plerumque multi casus accidunt, ut, qui jurat, in perjurium incidat.

39 Enimvero, si justa apparet causa exigendi ab utraque, vel alterutra parte Sacramentum, superest juramentum mali-

(a) L. L. Longob. tit. 48. c. 11. (b) S. Chrys. de Exhort. Virg. cap. 11.

litæ, quod in qualibet parte litis exigere, repetique potest, ut, vel veritas eliciatur, vel suspicio calumniæ diluatur. c. 2. §. 2. de Juram. Calumn. in 6.

40 Inter articulos juramenti calumniæ spondere oportebat (a), quod dilationem non petat in fraudem ad protelandam litem. Sunt dilationes justa intervalla temporis ad judicialem actum commode explicandum concessa. Sic dilationes per singulas partes judicii dividuntur; utpote citatoriæ, recusatoriæ, & deliberatoriæ ab insinuatione usque ad litis contestationem, & ab hac usque ad sententiam probatoriæ, & definitoriæ, inde à sententia usque ad executionem appellatoriæ locum habent & executoriæ. Oportet enim partes paratas in judicium venire. c. 1. V. q. 2.

41 Dilationes vel conceduntur à lege, vel à Judice, aut à partibus. Priores dicuntur legales, secundæ judiciales, tertie conventionales. De jure civili fere singulæ dilationes legales sunt. Ex jure Decretalium pleræque judiciales sunt, eo sensu, quod Judicem pro conditione, & qualitate causarum, personarum, temporis, & loci moderari oporteat edictorum ordinem, & compendium. L. 2. C. de Judic.

42 Si Judex dilationem justo aut prolixiorē, aut contractiorem, aut frequentiorē concesserit, aut necessariam denegaverit, appellationi locus est. c. 1. de Dilat. Verum, ne Judices hac dilationum vel restrictione, vel extensione, vel prorogatione, vel multiplicatione aberrent, passim in Curiiis tum sæcularium, tum ecclesiasticorum tribunalium, numerus, & intervalla dilationum designari solent. In eo genere frequens est, quod incolis duarum septimanarum, exteris trium spatium assignetur. In causis summaris, quantum fieri potest, dilationes contrahendæ sunt. Clem. 2. de Verb. Signif.

43 Justinianus voluit, lites Monachis illatas accelerari, ut (ait) non mens eorum occupetur circa litis sollicitudinem, sed velociter liberati sacris operibus obsecudent. Novell. 79. Juxta stylum Curiarum ecclesiasticarum citato tres dilationes ad comparandum dari solent; ita tamen, ut lapsus quisque singularum dilationum eum in quadam contumacia, si non comparuerit, constituat: utpote, si primam dilationem neglexerit, nec Procuratorem dederit, secluditur ab omni exceptione declinatoria, & in expensas condemnatur. Si nec secundo vocatus compareat, excidit omni exceptione dilatoria, & iterato in expensas condemnatur. Post con-

(a) De Dilat.

contemptum tertiæ citationis reus in vera contumacia constituitur, adempta omni exceptione peremptoria. Inde si post hanc compareat, audiri desiderans, repellitur, nisi refundat expensas contumaciales. *L. 15. C. de Judic.*

44. Præcipit Concilium Tridentinum (a), ut causæ omnes ad forum ecclesiasticum quomodolibet pertinentes saltem infra biennium à die motæ litis terminentur: alioquin post id spatium liberum sit partibus, vel alteri illarum Judices superiores, alias tamen competentes adire, qui causam in eo statu, quo fuerit, assumant, & quamprimum terminari curent.

45. In Gallia lapsus biennii non expectatur (b), si causa sit in statu, ut decidi queat. Tunc pars tertio monere debet Judicem, & si post tertiam monitionem in mora hæserit decidendi causam, potest pars appellare tanquam à denegata justitia, ipsumque Judicem in jus vocare, atque adversus ipsum concludere ad damna, & interesse.

Cap. 5.
De Probat. & Præsumpt.

46. Dilationes probatoriales frequentiores sunt. Jure civili dilatio in probatoriis usque tertio datur; quarta impetranda est per solemnitatem, qua jurato fides fit, quod ex necessitate causæ petatur. *Nov. 90. c. 4.* Hac solemnitate nostris moribus passim ad tertiam dilationem obtinendam jam opus est.

47. In dirigendis probationibus plurimæ partes Judicis sunt. Est enim ejus dispicere, quis probare debeat, quid probari debeat, quando, & quantum probari debeat, quid, quantumve probatum fuerit. *c. 11. XXX. q. 5.*

48. Probatio communiter definitur, quod sit legitima facti controversi verificatio judicii facta. Probatio enim sola facta, & quidem dubia spectat. Hinc probationibus tum in judiciis ordinariis, tum & summariis locus est. *Clem. 2. de Verb. Signif.*

49. Regula est, quemque factum, quod pro argumento suæ causæ allegat, probare debere. Hinc actori facti, in quo adversus reum suam fundat intentionem, incumbit probatio. *Actore enim non probante, reus absolvitur, etsi nihil, quia simplici negationi inhæret, præstiterit.*

50. Si autem reus non simpliciter negat, sed contra excipit, proponendo aliquod factum petitionem actoris perimens, quæ dicta est exceptio peremptoria, tunc tenetur & reus illud factum probare, quia reus excipiendo, quantum ad onus probandi, fit actor. *L. 1. C. de Probat.*

Si

(a) Trid. sess. 24. cap. 20. (b) Fleur. J. E. p. 3. cap. 7. § 5.

51. Si ab utraque parte facta allegantur contraria, utriusque erit, sua facta probare, si iis fundamentum causæ innitatur; puta in judiciis duplicibus, communi dividundo, familiæ eriscundæ, interdictoque retinendæ possessioni. Quippe in his obtinebit, qui intentionem suam, altero nihil probante, probaverit. Si uterque probaverit, præfertur ille, qui meliorem titulum, antiquioremque possessionem probaverit. Si quales sint probationes, pro Possessore standum est, si alterius possessio sit illiquida. *c. 3. § 9. d. r.*

52. In jure sat vulgatum est, possessionem ab onere probandi relevare, quia pro Possessore præsumitur. Censetur enim vi præsumptionis actor suam intentionem satis probasse, ut onus probandi in adversarium, qui se opponit, recidat. *c. 14. de Fid. Inst.*

53. Præsumptio dicitur anticipata de re dubia opinio (a), ex argumentis, indiciis, conjecturisque per rerum circumstantias connexis, plerumque evidentibus sumpta. Hinc alia præsumptio dicitur hominis, utpote Judicis; alia juris tantum, alia juris, & de jure. Præsumptiones hominis probantem adjuvant; inde enim artificialis probationis argumenta instruuntur, illustranturque. Præsumptio juris effectum plañæ probationis gaudet, donec fortiore exceptione elidatur. Præsumptio juris, & de jure vocatur, cum Lex, aut Canon ita ex aliquo judicio quidpiam præsumat, ut super tali præsumptione jus firmum statuatur, & eam pro veritate à Judice haberi velit, non admissa probatione in contrarium. Verum licet hæc præsumptio sit violentissima, nec facile per contrarias probationes elidatur, non tamen vere, & proprie est veritas, cum versetur circa dubium, & in claris locis non sit conjecturis, vel præsumptioni, quæ ex conjecturis desumitur: unde etiam hæc præsumptio cedere debet veritati, atque ordinarie eliditur per confessionem illius, pro quo stat ipsa præsumptio. *c. 12. de Præsumpt.*

54. Quia vero frequenter contingit, quod tam ex parte actoris, quam ex parte rei multa facta proponantur, quorum occasione si omnium exacta probatio fieri deberet, lites in longum protraherentur; placuit positiones, ad exemplum veterum interrogationum in jure, admittere. Sunt hæc positiones articuli, quibus actor reusve exprimit factaque in judicio fuerant allegata, ut scriptis ea exhibeat Judici, cui supplicat, ut super iis jubeat partem adversam respondere, atque hoc pacto ab adversario confessionem de veritate factorum extorquen-

(a) De Præsumpt.